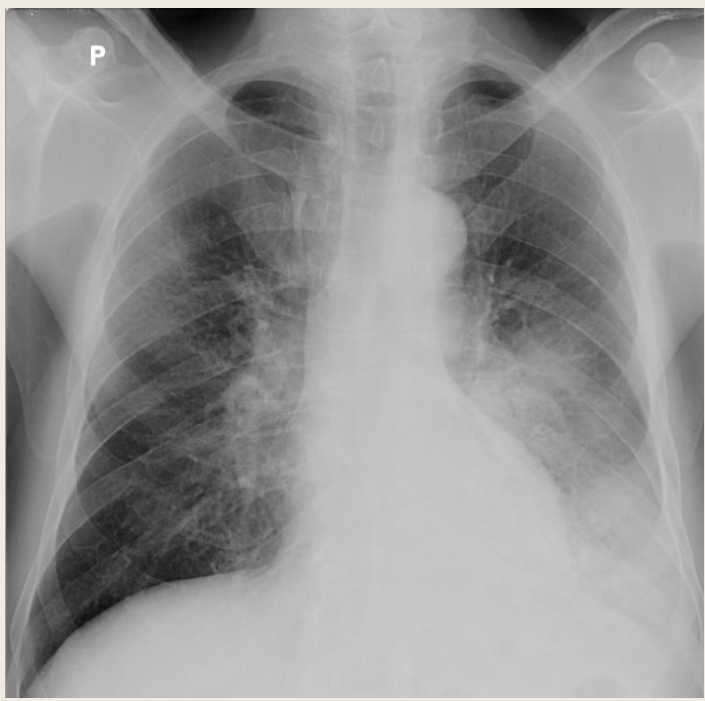

Pneumonie

Ladislav Lacina

Pneumonie

○ Co pneumonie je:

- **Lidově** „zápal plic“
- **Definice:** „*Pneumonie je akutní zánětlivé onemocnění postihující plicní alveoly, respirační bronchioly a plicní intersticiium*“
- **Nemoc ze širší skupiny** „**infekce dolních dýchacích cest**“
- **Původ:** v užším smyslu infekční původ, v širším významu se připouští i neinfekční

○ Co pneumonie není:

- **Neexistuje nosologická jednotka** „**bronchopneumonie**“
(pojem pleuropneumonie nicméně opodstatnění má)
- **Některé nosologické jednotky obsahující slovo pneumonie pneumoniemi nejsou, např.:**
Nespecifická intersticiální pneumonie (NSIP), deskvamativní intersticiální pneumonie (DIP), a další...

Pneumonie

- V ČR se incidence odhaduje asi 1000 na 100000 osob, tj. cca 100 000 pneumonií ročně
- každoročně hospitalizováno 15000 osob
- zemře 2500 nemocných ročně (tj. 25 na 100000 obyvatel)

Příčiny smrti ve velmi bohatých zemích

(čísla na 10000 osob)

zdroj: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/index1.html>

ICHS	158
Cévní mozkové příhody	95
Nádory dýchacích cest	49
Alzheimerova choroba	42
CHOPN	31
Pneumonie	31
Kolorektální karcinom	27
Diabetes mellitus	20
Arteriální hypertenze	20
Karcinom prsu	16

Příčiny smrti v chudých zemích

(čísla na 10000 osob)

zdroj: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/index1.html>

Pneumonie	91
HIV/AIDS	65
Průjmová onemocnění	53
Cévní mozkové příhody	52
ICHS	39
Malárie	35
Úmrtí nedonošených dětí	33
Tuberkulóza	31
Porodní komplikace novorozenců	29
Hlad	27

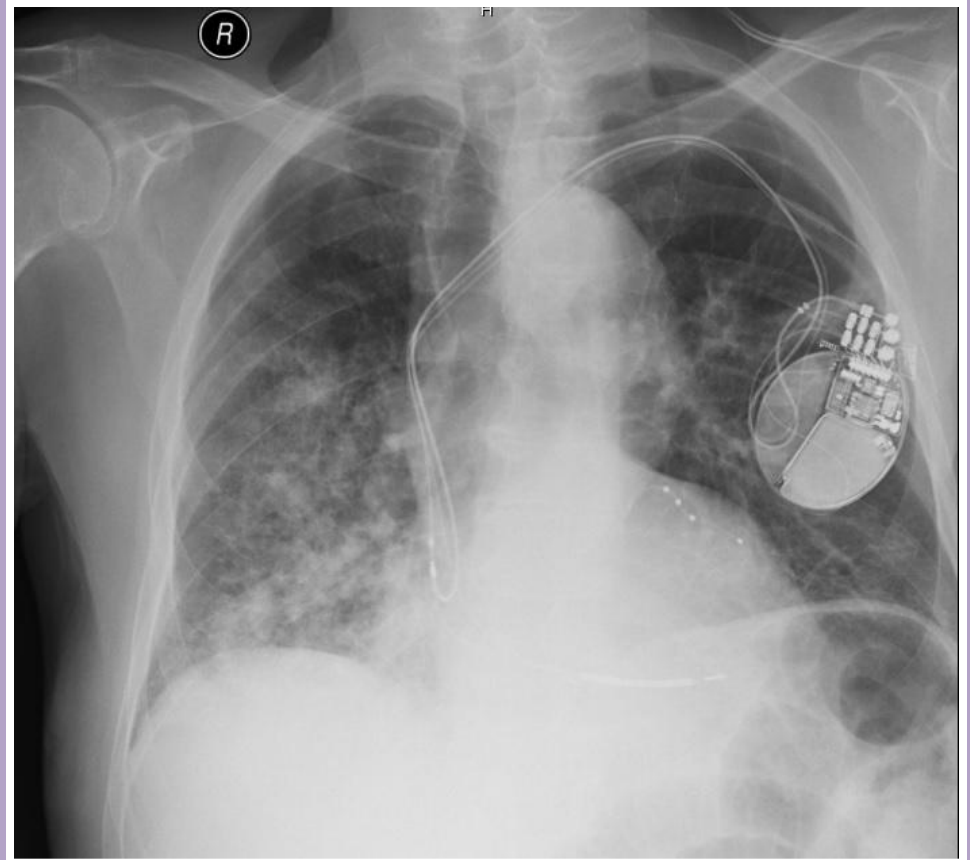
Pneumonie

○ K diagnostice pneumonie je třeba

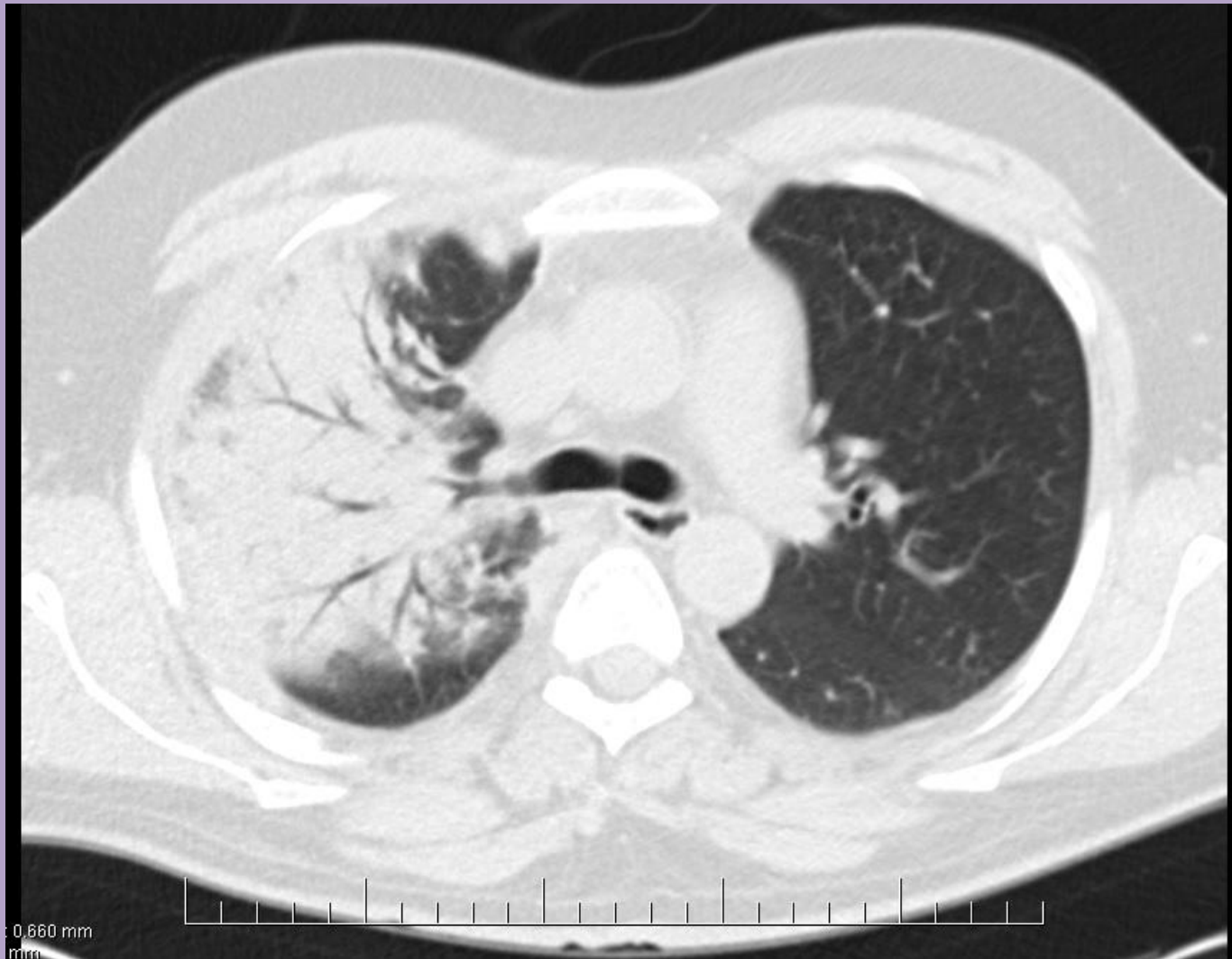
1) Nález čerstvých plicních infiltrátů na skiagramu hrudníku nebo na CT

2) Alespoň dva příznaky infektu dolních dýchacích cest

- kašel (zejména produktivní)
- horečka (zvýšená teplota)
- dušnost
- bolesti hrudníku
- poslechový nález na plicích
- leukocytóza s posunem doleva

Pneumonie

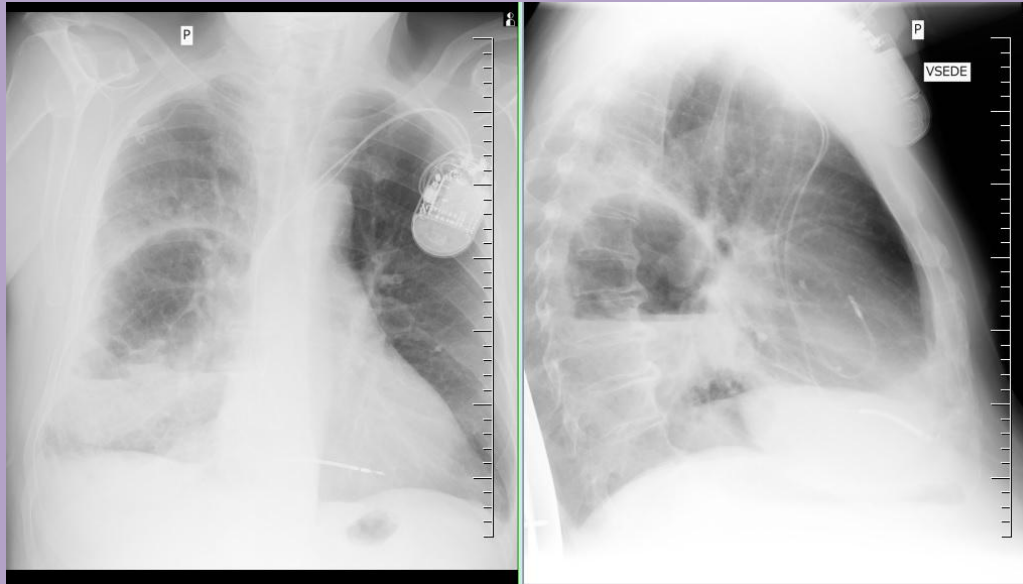

Pneumonický infiltrát na CT, patrný negativní bronchogram

Pneumonie

○ Komplikace pneumonie

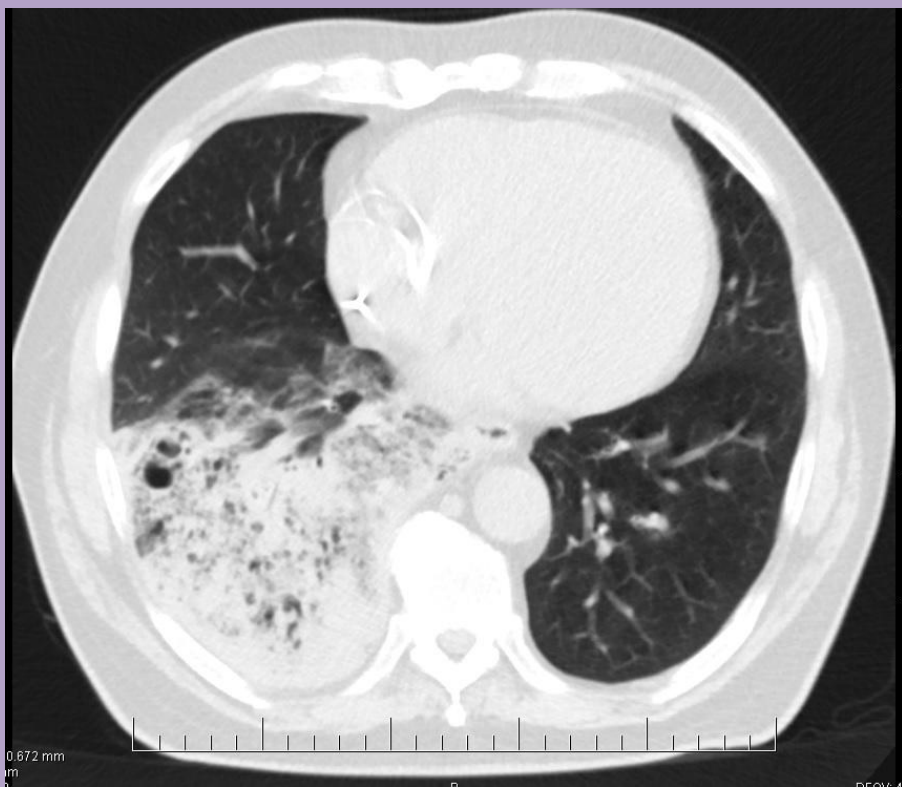
- tvorba abscesu – tj. lokalizované nekrotické léze plic, později s rozpadem
- častěji u starých nemocných nebo nemocných s imunodefecitem
- u aspiračních pneumonií
- při protražovaném průběhu pneumonie
- častěji u infekcí způsobených *Stafylokoky*, *klebsiellami*, *pseudomonádami*

Pneumonie

○ Komplikace pneumonie

- tvorba abscesu – tj. lokalizované nekrotické léze plic, později s rozpadem

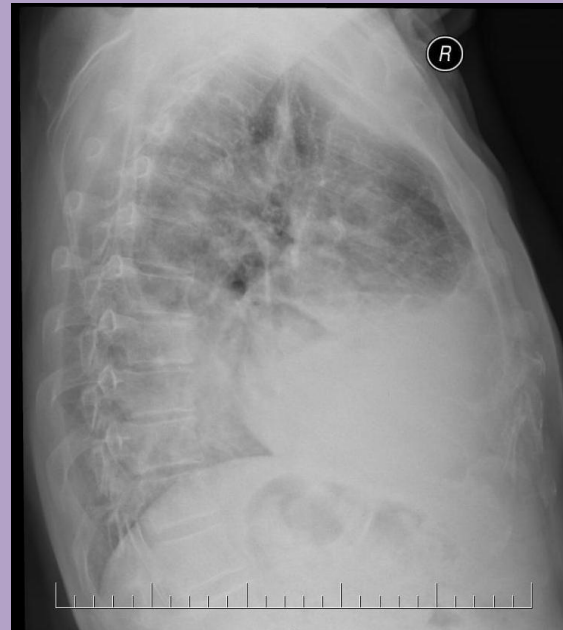
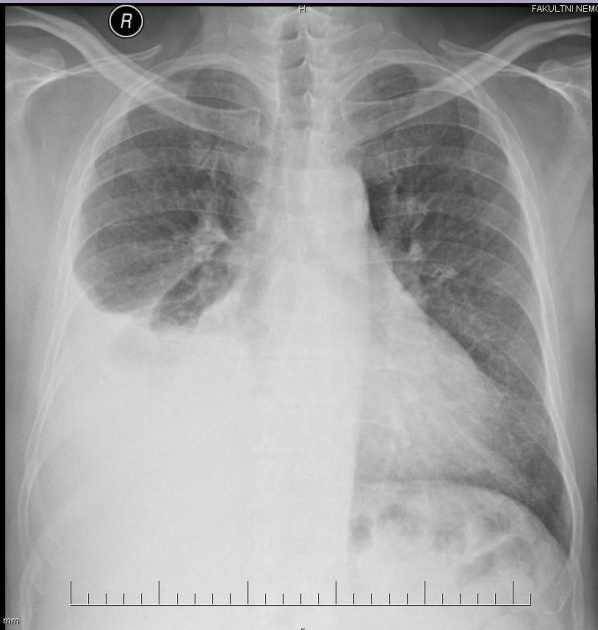

Obraz **abscedující pneumonie** – v infiltrátu vznikají ložiska nekrózy a mnohočetné drobné abscesy, které se bez léčby spojí v rozsáhlou dutinu

Pneumonie

○ Komplikace pneumonie

- tvorba pleurálního výpotku – je charakteru exsudátu
- onemocnění pak bývá nazýváno **pleuropneumonie**
- Vzniká, je-li zánět lokalizován blízko povrchu plíce a je tak drážděna pleura
- hrozí průnik bakterií do výpotku a přechod v empyém

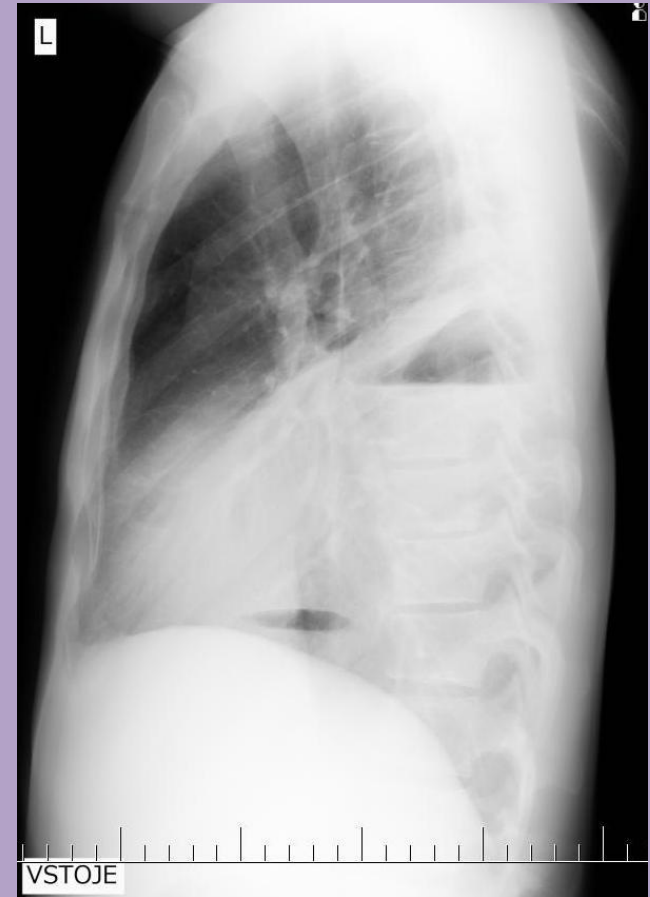
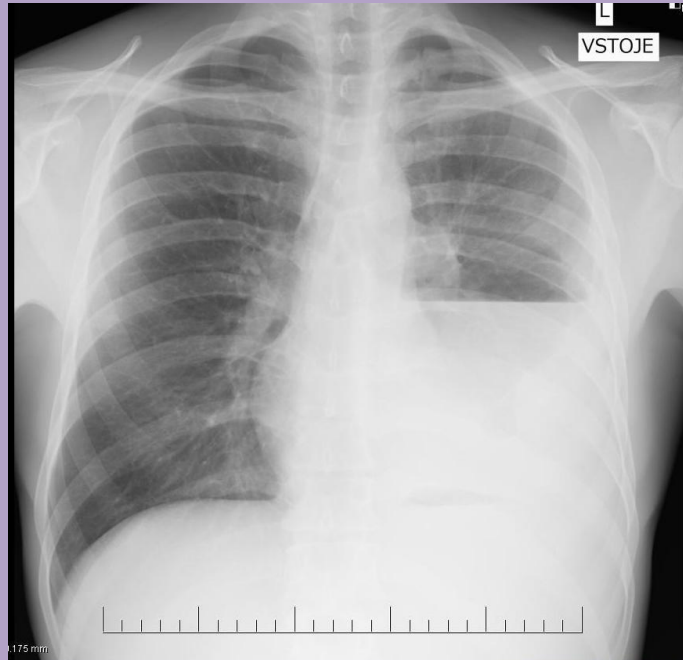
Pneumonie

o Komplikace pneumonie

- tvorba empyému – hnisavého pleurálního výpotku
- při neléčené pneumonii s pleurálním výpotkem
- při poddávkování antibiotik u pneumonií s pleur. výpotkem

(dostatečná koncentrace pro plicní tkáň, nedostatečná pro výpotek)

- U rozsáhlých pleurálních výpotků nelze dostatečné koncentrace dosáhnout ani při maximálních dávkách a je nutno ho zmenšit punkcí či drenáží.

Pneumonie

- Komplikace pneumonie – empyém

Pneumonický infiltrát a kapsa empyému ventrálně

Pneumonie

○ Neinfekční pneumonie

- Incidence neznámá, ale podstatně nižší než u infekčních
- Je (bylo) doporučováno označovat je jako „**pneumonitidy**“, ale příliš se to neujalo.
  - aspirační
  - lipoidní pneumonitida (po aspiraci lipofilní látky /benzín, petrolej,.../)
  - inhalační (po nadýchání se dráždivého plynu či aerosolu)
  - poradiační
- Na rozdíl od intersticiálních onemocnění se slovem „pneumonie“ v názvu (*NSIP, DIP, HP,...*) ...je zachován klinický obraz a akutní charakter připomínající infekční pneumonii
- **Léčba:**
  - kyslík
  - profylakticky širokospektrá antibiotika
  - někdy systémové kortikoidy
  - podpůrné léky, zajištění a stabilizace životních funkcí

Pneumonie

○ Infekční pneumonie

- ve velké většině bakteriální infekce
- vzácně virové a mykotické, raritně protozoární

• U běžných komunitních pneumonií:

Streptococcus pneumoniae, Haemophilus influenzae, Mycoplasma pneumoniae, Chlamydia pneumoniae, Klebsiella pneumoniae, další...

M.Pneumoniae a Ch.pneumoniae: někdy nazývají „atypičtí původci pneumonie“
(místo dřívějšího pojmu ~~atypická pneumonie~~)

- Klinický význam: dysefekt beta-laktamových ATB a do jisté míry odlišný klinický obraz
- Tvoří až 30% komunitních pneumonií

• Nosokomiální pneumonie

Klebsiella pneumoniae, Escherichia coli, Pseudomonas aeruginosa, Acinetobacter, Staphylococcus aureus, Enterococcus, Legionella pneumoniae

Pneumonie

○ Komunitní pneumonie - Vzniklé nikoliv v nemocnici.

- přesněji: více než 10 dní po propuštění z nemocnice nebo vzniklá maximálně do 48h od přijetí do nemocnice

○ Nosokomiální pneumonie – vzniklé v nemocnici

- přesněji: vzniklé po 48h od přijetí do nemocnice nebo do 10 dnů od propuštění
- speciální případ: Ventilátorová pneumonie
  - vzniklá po více než 48h od endotracheální intubace

○ Pneumonie imunokomprovitovaných

- u osob s primárním či sekundárním imunodeficitem
- AIDS, imunosupresivní terapie, cytostatika, po transplantacích, hemoblastózy...
- uplatňují se oportunní patogeny
- pro různé typy imunodeficitů různé druhy patogenů
  - **AIDS:** pneumocysty, cytomegalovirus, mykobakteriové infekce (i když se označují jako mykobakterózy, tzn. ne pneumonie)
  - **chemoterapie:** jako u komunitních, ale častěji stafylokoky a enterokoky, dále kvasinky (rod Candida)
  - **transplantace (hlavně kostní dřeň)** - cytomegalovirus

Pneumonie

o Komunitní pneumonie - Vzniklé nikoliv v nemocnici.

- přesněji: více než 10 dní po propuštění z nemocnice nebo vzniklá maximálně do 48h od přijetí do nemocnice

o Nosokomiální pneumonie – vzniklé v nemocnici

- přesněji: vzniklé po 48h od přijetí do nemocnice nebo do 10 dnů od propuštění
- speciální případ: Ventilátorová pneumonie
  - vzniklá po více než 48h od endotracheální intubace

o Pneumonie imunokomprovitovaných

- u osob s primárním či sekundárním imunodeficitem
- AIDS, imunosupresivní terapie, cytostatika, po transplantacích, hemoblastózy...
- uplatňují se oportunní patogeny
- pro různé typy imunodeficitů různé druhy patogenů
  - **AIDS:** pneumocysty, cytomegalovirus, mykobakteriové infekce (i když se označují jako mykobakterózy, tzn. ne pneumonie)
  - **chemoterapie:** jako u komunitních, ale častěji stafylokoky a enterokoky, dále kvasinky (rod Candida)
  - **transplantace (hlavně kostní dřeň)** – cytomegalovirus

o Pneumonie ve vztahu ke zdravotnickým zařízením

(Health care associated pneumonia, HCAP)

- Pojem z USA a některých dalších zemí
- Osoby navštěvující hemodialýzy, žijící v sociálních zařízeních, s anamnézou hospitalizace v posl. 90 dnech, pac. domácí infuzní léčbou, ...a některé další situace

Pneumonie

○ Škálování závažnosti pneumonií

system PSI (pneumonia-severity-index, jindy zvaný klasifikace PORT)

- zohledňuje 20 faktorů (věk, pohlaví, zázemí, 5 komorbidit, 7 lab. nálezů, 5 fyz. příznaků)
- Na základě těchto faktorů stratifikuje do 5 rizikových skupin (1 – mortalita 0,1%; .... ; 5 - mortalita 29,2%)
- Není vhodné pro ambulantní provoz, naopak velmi vhodné pro vědecké práce, klinické studie či JIP

system CURB-(65)

C - „confusion“ – nově vzniklá zmatenost

U - „urine“ - močovina více než 7,0

R - „respiration“ - dechová frekvence 30/min a více

B - „blood pressure“ - sTK pod 90mmHg nebo dTK pod 60mmHg

65 - „age 65 or over“ - věk 65 let a více (pozn: ne vždy se do tohoto schématu zahrnuje)

system CRB-65

varianta bez nutnosti laboratorního odběru

Pneumonie

○ Škálování závažnosti pneumonií - systém CURB-65

Za každý příznak jeden bod

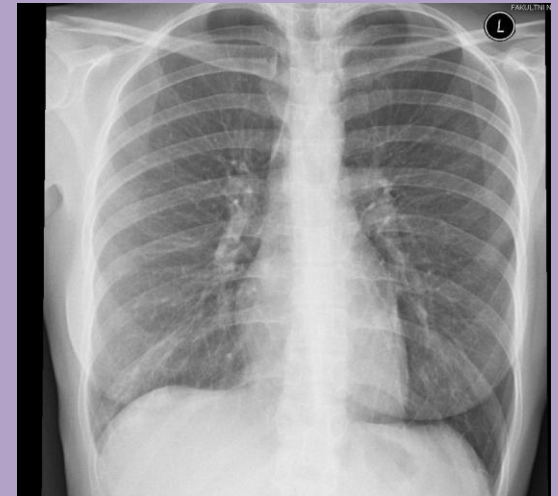
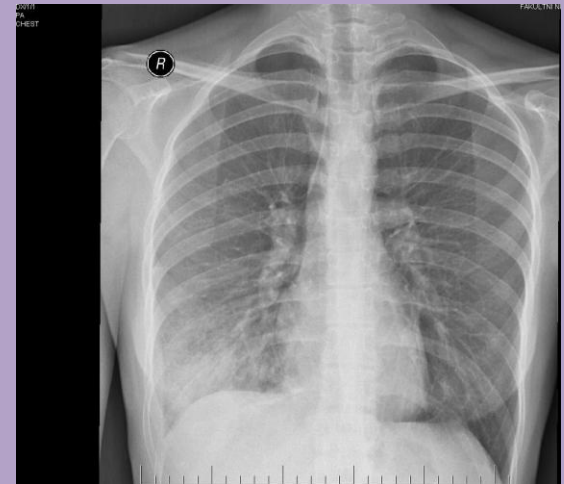
C - „confusion“ – nově vzniklá zmatenost

U - „urine“ - močovina více než 7,0

R - „respiration“ - dechová frekvence 30/min a více

B - „blood pressure“ - TK pod 90/60mmHg

65 - „age 65 or over“ - věk 65 let a více

Smrtnost (dle bodů)

0 – 0,6%

1 – 3,2%

2 – 13,0%

3 – 17,0%

4 – 41%

5 – 57%

doporučený postup

ambulantně

ambulantně

spíše hospitalizace

hospitalizace

spíše JIP

JIP

Pneumonie

○ Škálování závažnosti pneumonií - systém CRB-65

Za každý příznak jeden bod

C - „confusion“ – nově vzniklá zmatenost

R - „respiration“ - dechová frekvence 30/min a více

B - „blood pressure“ - TK pod 90/60mmHg

65 - „age 65 or over“ - věk 65 let a více

Smrtnost (dle bodů)

doporučený postup

0 – 0,9%

ambulantně

1 – 5,2%

zvážit hospitalizaci

2 – 12,0%

hospitalizace

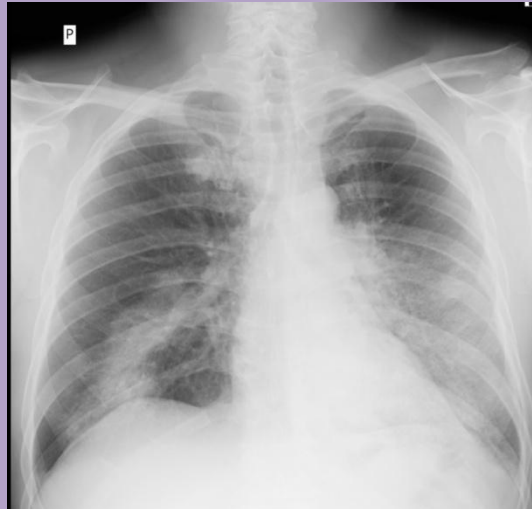
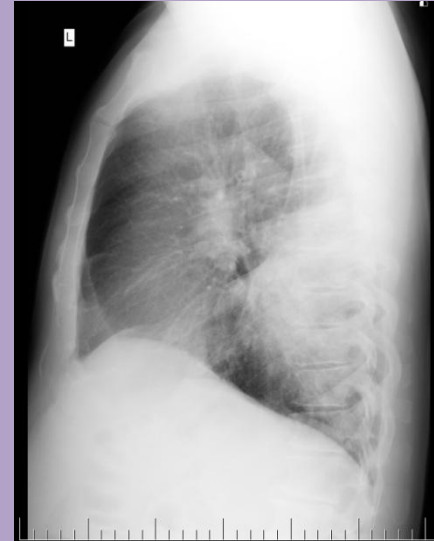
3, 4 – 31,2%

vysoké riziko smrti, urgentní hospitalizace

Pneumonie

○ Léčba

- Antibiotika
- Mukolytika
- Antipyretika a analgetika
- Zvýšená hydratace (p.o. nebo i.v.)
- Stabilizace vnitřního prostředí a životních funkcí (je-li třeba)
- Léčba komplikací
- Klidový režim

Pneumonie

○ Antibiotická léčba

- 1) Léčba **empirická** (bez znalosti patogenu, natož citlivostí)
- 2) Léčba **cílená**, podle citlivostí (předchází zjištění původce)

- U neznámého či běžného agens doba léčby **7-10 dní**
- U zjištěného (předpokládaného) atypického (chlamydia, mycoplasma) **10-14 dní**
- Při legionellové infekci **21 dní**
- Při těžkém průběhu individuálně, minimálně však **14 dní**

- Ambulantně léčba per os
- Za hospitalizace obvykle zahájení i.v. a přesmyk na p.o. později. *U lehčích případů lze p.o. podávat od počátku.*
- Za hospitalizace zahajujeme léčbu do 4(6) hodin; v případě známek sepse do hodiny

Pneumonie

○ Empirická antibiotická léčba

- Empirická léčba je vhodná při ambulantním léčení, tzn. není indikováno rutinní zjišťování původce při ambulantní léčbě
- Za hospitalizace léčbu též zahajujeme empiricky - nečekáme na mikrobiologická vyšetření
- Léčba za hospitalizace zahájená jako empirická je obvykle jako empirická i dokončena. V reálné praxi je vyvolávající agens zjištěno cca v 30-40% případů.

Ambulantně:

- Obvykle monoterapie. Dvojkombinace je možná u osob odmítnuvších hospitalizaci nebo u pacientů polymorbidních.

Za hospitalizace:

- Na některých pracovištích se u hospitalizovaných podává dvojkombinace ATB „automaticky“, není to ale podpořeno odbornými guidelines.

Pneumonie

○ Empirická antibiotická léčba

- Ideální antibiotikum:

maximální účinné spektrum, dobrý průnik do plicní tkáně, dobrá snášenlivost

○ Ambulantní pacienti a lehké případy hospitalizovaných

První volba:

Aminopenicilin nebo makrolid

- V USA preference makrolidů, v Evropě spíše aminopenicilin
- guidelines doporučují přípravky bez inhibitorů beta-laktamázy

Druhá volba:

Doxycyklin nebo cefalosporin II.generace

Jiná možnost:

Fluorochinolony - spíše až po selhání předchozího léčebného pokusu
nejlepší průnik do plic mají Moxifloxacin a Levofloxacin

Azithromycin – 3-denní léčba 1xd u lehčích případů

Pneumonie

○ Cílená antibiotická léčba

1) Identifikace patogenu

- cave: je třeba počítat s možností smíšené infekce (zjištěný patogen + jiný, nezjištěný)

Nepřímý průkaz: antigeny patogenu v moči (legionellový a pneumokokový antigen)
serologie chlamydoophil, mykoplazmat, kvasinek

Přímý průkaz:

- Mikroskopie a kultivace sputa
- PCR vyšetření sputa
- Mikrobiologické vyšetření aspirátu z bronchiální laváže
- Vyšetření hemokultur
- Mikrobiologické vyšetření pleurálního punktátu (je-li přítomen)
- Výjimečně punkční biopsie z plic

Pneumonie

○ Cílená antibiotická léčba

2) Léčba podle patogenu/citlivostí

- Horší varianta: zjištěn pouze patogen, ale nelze stanovit citlivosti (z nepřímého průkazu nebo z PCR)
- Lepší varianta: patogen přeočkován na kultivační médium – je možné testovat citlivosti
- V obou případech je u těžších případů vhodné konzultovat mikrobiologa.
- Úprava ATB terapie s přihlédnutím k epidemiologické situaci v nemocnici či regionu

Nasazenou empirickou terapii měníme

- a) Vyplývá-li z mikrobiologického vyšetření její nedostatečná neúčinnost
- b) Při deeskalační strategii léčby – širokospektré ATB či kombinaci ATB zúžíme na cílený preparát.

Pneumonie

○ Léčba nosokomiálních pneumonií

- V této situaci mohou být agens a citlivosti známy od počátku, tj. rovnou možno zahájit cílenou léčbu
- Je-li léčba zahajována empiricky, pak obvykle rovnou dvojkombinace nebo karbapenemy
  - **Časté kombinace:** Aminopenicilin + aminoglykosid
Cefalosporin III.gen + aminoglykosid
Piperacilin-tazobaktam + fluorochinolon
Imipenem
Meropenem
  - **Podezření na Pseudomonas aeruginosa:**
    - Nelze použít (jindy dosti spolehlivé) ATB Moxifloxacin
    - dobrý efekt antibiotik Piperacilin-tazobaktam , Cefepime, Ceftazidim, karbapenemy
  - **Průkaz (podezření) na MRSA –** Vankomycin, Linezolid

Děkuji za pozornost !

**... a pokud ještě
nezaznělo... pak...**

Kouření škodí zdraví !